

Beroepscode voor de Vaktherapeutische Beroepen

Federatie Vaktherapeutische Beroepen (FVB)

Koepelorganisatie van de:

Nederlandse Vereniging voor Beeldende Therapie (NVBT)

Nederlandse Vereniging voor Danstherapie (NVDAT)

Nederlandse Vereniging voor Dramatherapie (NVDT)

Nederlandse Vereniging voor Muziektherapie (NVvMT)

Nederlandse Vereniging voor Psychomotorische Therapie (NVPMT)

Nederlandse Vereniging voor Psychomotorische Kindertherapie (NVPMKT)

Nederlandse Vereniging van Speltherapeuten (NVVS)

December 2016

FVB – Federatie Vaktherapeutische Beroepen

Fivelingo 253

3524 BN Utrecht

T: (030) 28 00 432

fvb.vaktherapie.nl

Inhoud

Inleiding

Preambule

Definitielijst met betrekking tot de beroepscode

- 1 **Algemene regels**
- 2 **Deskundigheid**
- 3 **Informatieverstrekking met betrekking tot de behandeling**
- 4 **Dossierbeheer en inzagerecht**
- 5 **Het aangaan, uitvoeren en beëindigen van een behandeling**
- 6 **6. Respectvolle bejegening**
- 7 **Klachtenprocedure**

Inleiding

Steeds meer beroepen in de gezondheidszorg zijn ertoe over gegaan de uitoefening van het beroep te binden aan bepaalde normen en waarden die worden geformaliseerd in een zogenaamde beroepscode. De door een beroepsorganisatie geformuleerde gedragsregels gelden als toetsingsnorm voor het handelen van bij de beroepsorganisatie aangesloten beroepsbeoefenaren.

Deze beroepscode voor de vaktherapeutische beroepen is gezamenlijk opgesteld door de Nederlandse Verenigingen voor Beeldende, Dans-, Drama-, Muziek-, Psychomotorische Therapie, Psychomotorische Kindertherapie en van Speltherapeuten.

Preambule

De vaktherapeut dient zich allereerst te houden aan de wetgeving die op het werkveld van de vaktherapeutische beroepen van toepassing is, zoals de Wet op de Geneeskundige Behandelovereenkomst, de Meldcode Huislijk geweld en Kindermishandeling, de Wet Bescherming persoonsgegevens en de Wet Kwaliteit, Klachten en Geschillen Zorg. Daarnaast geldt deze beroepscode als richtlijn voor het handelen van beroepsbeoefenaren die lid zijn van een van de beroepsverenigingen die zijn aangesloten bij de Federatie Vaktherapeutische Beroepen (FVB). Zij dienen de beroepscode naar aard en geest in acht te nemen.

Vaktherapeuten die werken met minderjarige cliënten dienen zich tevens te houden aan het internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK). Als er meerdere belangen in het geding zijn, dan geeft de vaktherapeut voorrang aan het belang en de rechten van het kind. Bij het maken van de afweging hierover, doet de vaktherapeut een beroep op vakgenoten of deskundigen van andere disciplines.

Wanneer een cliënt en/of vertegenwoordiger van mening is dat de vaktherapeut handelt of gehandeld heeft in strijd met de beroepscode, dan kan hij een klacht indienen bij de klachtenfunctionaris van de beroepsbeoefenaar of de Klachtencommissie (geïndiceerde jeugdzorg) of de geschillencommissie (alle overige gevallen) waarbij de FVB is aangesloten.

Definitielijst met betrekking tot de beroepscode

Vaktherapeut

Persoon die is ingeschreven als lid van een van de bij de FVB aangesloten beroepsverenigingen en ingeschreven is in het Register Vaktherapeutische Beroepen, dan wel actief bezig is met opname in het register.

Praktijk

De plaats waar een vaktherapeutisch beroep wordt beoefend bijvoorbeeld instituut, instelling, zelfstandige vestiging of praktijk.

Cliënt

De persoon of personen die bij een vaktherapeut in behandeling is/zijn. Personen die met toestemming van de cliënt bij zijn behandeling betrokken zijn, worden gelijkgesteld aan cliënten in de zin van deze code.

Behandeling

Vaktherapeuten behandelen cliënten met psychiatrische, somatische en psychosociale problemen of combinaties daarvan en maken daarbij op methodische wijze gebruik van beeldende, dans-, drama-, spel-, muzikale of psychomotorische interventies.

De term 'behandelen' geeft weer dat doelstellingen van vaktherapieën in algemene zin gericht zijn op het terugdringen van de stoornis, het verminderen van de gevolgen van een stoornis, het op gang brengen van een gestagneerde ontwikkeling, het voorkomen van achteruitgang in het functioneren of het verbeteren van bio-psychosociaal functioneren. Doelstellingen kunnen ook als volgt geformuleerd worden: het bewerkstelligen van verandering, ontwikkeling, stabilisatie of acceptatie op emotioneel, gedragsmatig, cognitief, sociaal of lichamelijk gebied. Vaktherapeuten zijn behandelaars die tevens aan behandeling gelieerde vormen van begeleiding kunnen bieden, als ook voorlichting, preventie, onderzoek, advies en training.

Wettelijke vertegenwoordiger

Een van de volgende personen:

- Degene(n) die het ouderlijk gezag heeft/voogdij uitoefent als de cliënt nog geen 12 jaar is.
- Degene(n) die het ouderlijk gezag heeft/voogdij uitoefent als de cliënt 12 jaar of ouder is, maar niet in staat wordt geacht zijn eigen belangen te kunnen behartigen.
- De curator of wettelijke mentor, indien de meerderjarige cliënt niet in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake. Indien deze ontbreekt, degene(n) die schriftelijk door de cliënt is gemachtigd in zijn plaats op te treden. Ontbreekt een zodanige persoon of treedt deze niet op, dan wordt als wettelijk vertegenwoordiger beschouwd de echtgenoot of andere levensgezel van de cliënt dan wel een ouder, broer, zus of kind van de cliënt indien ook zodanig persoon ontbreekt of niet optreedt.

Daar waar in de tekst van de code 'cliënt' staat wordt ook bedoeld 'zijn wettelijke vertegenwoordiger' indien dit van toepassing is.

1 Algemene regels

- 1.1 De vaktherapeut is verantwoordelijk voor een adequate en veilige werkruimte.
- 1.2 De vaktherapeut is geregistreerd of is aantoonbaar bezig met opname in het Register Vaktherapeutische Beroepen.
- 1.3 De vrijgevestigde vaktherapeut dient zich te verzekeren tegen eventuele gevolgen van de beroepsuitoefening.
- 1.4 De vrijgevestigde vaktherapeut dient zich te houden aan de Richtlijnen voor de vrijgevestigde vaktherapeut.
- 1.5 Wanneer de behandeling geheel of gedeeltelijk door een stagiair van de vaktherapeut wordt uitgevoerd, dan blijft de vaktherapeut verantwoordelijk voor de behandeling met inachtneming van deze code.
- 1.6 De vaktherapeut laat zich in zijn handelen leiden door deskundigheid, doeltreffendheid, cliëntgerichtheid, zorgvuldigheid en veiligheid. Hij verleent hulp zonder aanzien des persoons en met respect voor zelfbeschikking van de cliënt. In zijn handelen is hij gehouden aan geheimhoudingsplicht. Zijn handelen is gericht op het bevorderen van gezondheid en welzijn van de cliënt en het belang van de volksgezondheid in het algemeen.
- 1.7 De vaktherapeut is niet onder invloed van alcohol en/of drugs en/of andere middelen die het hulpverlenerscontact ongunstig zouden kunnen beïnvloeden.

2 Deskundigheid

- 2.1 De vaktherapeut beoordeelt vanuit zijn eigen deskundigheid of vaktherapie geïndiceerd is en welke behandelingsmethode(n), werkwijze(n) en techniek(en) het best inzetbaar zijn waarbij veiligheid in acht wordt genomen. Hij dient de keuze voor zijn gedrag en interventies te kunnen verantwoorden. Kennis van de sociale kaart is voor de vaktherapeut noodzaak.
- 2.2 De vaktherapeut zorgt voor het ontwikkelen van zijn deskundigheid en is op de hoogte van recente ontwikkelingen. Hij conformeert zich aan het bij- en nascholingsbeleid van zijn beroepsvereniging en de FVB.
- 2.3 De vaktherapeut houdt rekening met zijn persoonlijke mogelijkheden en beperkingen betreffende deskundigheid en emotioneel functioneren. Hij is zich bewust van zijn eigen vooroordelen, normen en waarden en indien nodig verwijst hij door naar een collega.
- 2.4 De vaktherapeut consulteert zo nodig andere deskundigen, verwijst door en/of verzekert zich van adequate begeleiding/supervisie.
- 2.5 De vaktherapeut neemt altijd deel aan intervisie.

3 Informatieverstrekking met betrekking tot de behandeling

- 3.1 De vaktherapeut heeft met de cliënt een vertrouwensrelatie. Uit de behandeling verkregen kennis valt onder de geheimhoudingsplicht. Bij aanvang van de behandeling wordt de cliënt of diens wettelijke vertegenwoordiger(s) ervan op de hoogte gebracht dat het beroepsgeheim kan worden doorbroken bij dreigend gevaar of aanhoudende schade (zie ook paragraaf 3.6). In dat geval wordt voorrang gegeven aan het recht van de cliënt om te worden beschermd tegen iedere vorm van geweld, misbruik en verwaarlozing.
- 3.2 De vaktherapeut zorgt ervoor dat anderen geen kennis kunnen nemen van wat er in de behandelruimte plaatsvindt, tenzij de cliënt schriftelijk heeft toegestemd dat anderen de behandeling of delen daarvan mogen waarnemen, direct via doorkijkwand dan wel audio-, video-/film- en computerregistratie. De cliënt kan die toestemming op elk moment intrekken. De toestemmingsverklaring wordt opgenomen in het dossier.
- 3.3 Mondelinge toestemming van de cliënt is nodig voor het aanwezig blijven van materiaal van een cliënt na de therapie sessie in de behandelruimte, in zodanige vorm dat andere cliënten of relevante derden daarvan kennis kunnen nemen.
- 3.4 De vaktherapeut verstrekt geen gegevens over de cliënt aan niet bij de behandeling betrokkenen zonder schriftelijke toestemming van de cliënt. Dit geldt ook voor audio-, video-, film-, en computerregistraties, beeldend werk, computergegevens en dergelijke tenzij hij als gevolg van wettelijk voorschrift tot gegevensverstrekking verplicht is. De cliënt kan die toestemming op elk moment intrekken.
- 3.5 Als de cliënt schriftelijk toestemming geeft, kan uitsluitend ten behoeve van de behandeldoelen informatie worden ingewonnen bij/doorgegeven aan andere vooraf genoemde hulpverleners en/of instanties.

3.6 Uitzonderingen op de geheimhoudingsplicht:

- 3.6.1 Bij het ontbreken van toestemming van de cliënt om informatie aan derden te verstrekken, kan de vaktherapeut zich pas dan ontheven achten van de plicht tot geheimhouding wanneer ten minste voldaan is aan al de vijf hieronder genoemde voorwaarden:
1. Alles is in het werk gesteld om toestemming van de cliënt te verkrijgen.
 2. De vaktherapeut verkeert in gewetensnood door het handhaven van de geheimhouding.
 3. Doorbreking van het geheim is de enige weg om het probleem op te lossen.
 4. Het is vrijwel zeker dat het handhaven van de geheimhouding voor de cliënt en/of derden aanwijsbare en ernstige schade en/of gevaar oplevert.
 5. De vaktherapeut is er vrijwel zeker van dat door de doorbreking van de geheimhouding die schade aan de cliënt en/of derden kan worden voorkomen of beperkt.
- 3.6.2 Als de vaktherapeut bij de rechter moet getuigen of vragen moet beantwoorden die in strijd zijn met de geheimhouding, dan moet hij zich beroepen op het verschoningsrecht. Wanneer de rechter het verschoningsrecht niet toestaat, dan beperkt de vaktherapeut zich tot de feitelijke informatie en uitsluitend tot die informatie waarom gevraagd wordt. Hij geeft geen waardeoordeel over de cliënt.
- 3.6.3 Ten behoeve van intervisie of supervisie mag de vaktherapeut geanonimiseerde cliëntgegevens verstrekken aan en bespreken met anderen, bijvoorbeeld voor opleidingsdoeleinden (met een stagiaire).
- 3.6.4 Informatie over de cliënt mag alleen in publicaties, lezingen of onderwijs worden verwerkt, als deze tevoren redelijkerwijs onherkenbaar en onherleidbaar is gemaakt. De vaktherapeut blijft verantwoordelijk voor het anonimiseren van het materiaal.
- 3.6.5 De vaktherapeut draagt alleen herkenbaar materiaal over aan de onderzoeker (of docent of publicist), nadat hij:
- a) artikel 3.4. in acht heeft genomen en
 - b) van de onderzoeker (c.q. docent of publicist) een schriftelijke verklaring ontvangen heeft dat hij het onherkenbaar maken op adequate wijze zal uitvoeren en dat hij ook in bredere zin de voorschriften aangaande het bewaren van vertrouwelijkheid in de geest van deze code in acht zal nemen.
- De onder a en b genoemde verklaringen dienen te worden opgenomen in het dossier.

3.7 Digitale communicatie

- 3.7.1 Bij digitale communicatie zijn de vaktherapeute en de cliënt en/of diens wettelijke vertegenwoordiger(s) ieder voor zich verantwoordelijk voor het eigen aandeel met betrekking tot het waarborgen van de vertrouwelijkheid door het (doen) treffen van de noodzakelijke technische maatregelen.
- 3.7.2 De vaktherapeut draagt een bijzondere verantwoordelijkheid voor het aan cliënten en/of diens wettelijke vertegenwoordiger(s) verschaffen van heldere informatie over digitale communicatie, in het bijzonder de risico's van elektronisch gegevensverkeer. De vaktherapeut geeft in dit kader onder meer aan op welke wijze de vertrouwelijkheid van de communicatie en van de behandelingsinformatie is gewaarborgd.

4 Dossierbeheer en inzagerecht

- 4.1 De vaktherapeut die in een instelling werkt, houdt zich aan de regels betreffende dossiervorming die binnen de instelling gelden. De vaktherapeut die een eigen praktijk voert, zorgt voor een systematische dossiervorming van voor de behandeling relevante stukken. Voor het dossierbeheer en het inzagerecht gelden de richtlijnen van de Wet Bescherming Persoonsgegevens. De bewaartijd voor het dossier is minimaal 15 jaar na beëindiging van de behandeling. De termijn voor minderjarigen gaat lopen op het moment dat de cliënt de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt.
- 4.2 De vaktherapeut legt over de (voortgang van de) behandeling rekenschap af aan de cliënt.
- 4.3 De cliënt heeft recht op inzage in het vaktherapeutisch behandelplan en de voortgangsrapportage. Aanbevolen wordt de inzage plaats te laten vinden in aanwezigheid van de therapeut, waarbij hij mondelinge uitleg kan geven. De cliënt heeft recht op een kopie van het dossier tegen een redelijke vergoeding.
- 4.4 De vaktherapeut maakt gedurende de behandeling werkaantekeningen en/of band- en/of video-opnamen en bewaart deze met inachtneming van de Wet Bescherming Persoonsgegevens. Deze werkaantekeningen en opnamen behoren niet tot het dossier en zijn niet ter inzage.
- 4.5 De vaktherapeut draagt zorg voor een eindrapportage van het therapieproces voor de cliënt.

5 Het aangaan, uitvoeren en beëindigen van een behandeling

- 5.1 De vaktherapeut draagt er zorg voor dat zijn cliënten van het bestaan van deze code en de mogelijkheid tot het indienen van een klacht, op de hoogte zijn. De beroepscode en de klachtenprocedure liggen bij de vaktherapeut ter inzage.
- 5.2 De vaktherapeut informeert, gevraagd of ongevraagd, de cliënt op een voor hen begrijpelijke wijze over de aard, de werkwijze en het doel van de behandeling. Hij schept realistische verwachtingen over het verloop of de resultaten van de behandeling en spreekt met de cliënt een duidelijk evaluatiemoment af.
- 5.3 De vaktherapeut behoort een zodanige situatie te scheppen, dat de cliënt de keuze voor behandeling met behulp van vaktherapie verantwoord en in vrijheid kan maken. De behandeling kan pas worden gestart na (mondelinge) toestemming van de cliënt en/of diens wettelijke vertegenwoordiger(s). Dit geldt niet voor cliënten die bij een gedwongen opname een behandeling of observatie moeten ondergaan.
- 5.4 Bij kinderen tot 12 jaar geven alle wettelijke vertegenwoordiger(s) (bijvoorbeeld ouder(s) met gezag) toestemming. Bij kinderen tussen de 12 en 16 jaar is de toestemming van zowel het kind als alle wettelijke vertegenwoordiger(s) vereist. Vanaf de leeftijd van 16 jaar is enkel de toestemming van de cliënt vereist. Als niet alle wettelijke vertegenwoordiger(s) instemmen met de behandeling, dan kan de therapeut op grond van de Wet Geneeskundige Behandelovereenkomst (WGBO, art. 450, lid 2 BW) toch behandelen als:
1. Het kind de behandeling blijft wensen
 2. De behandeling nodig is om ernstig nadeel voor het kind te voorkomen.
- Weigert het kind zelf (ook) toestemming voor behandeling dan kan de behandeling niet worden uitgevoerd.

- 5.5 De vaktherapeut dient zich tegenover de cliënt en diens eventuele begeleiders respectvol te gedragen. Informaliteit, die niet duidelijk gewenst is, dient achterwege te blijven.
- 5.6 De vaktherapeut erkent het recht van de cliënt om de behandeling op elk moment te onderbreken, af te breken of medewerking te weigeren bij bepaalde therapeutische methoden, werkwijzen of technieken die de vaktherapeut hanteert. De therapeut neemt de verantwoordelijkheid voor eventuele verwijzing op zich.
- 5.7 Als de vaktherapeut de behandeling, om welke reden dan ook, afbreekt of onderbreekt, motiveert en adviseert hij de cliënt wat betreft een optimaal vervolgtraject en/of draagt zorg voor adequate verwijzing.
- 5.8 De vaktherapeut rapporteert over zijn professionele activiteiten zodanig dat hij in staat is rekenschap af te leggen aan de cliënt (zie ook artikel 4.3), aan beroepsgenoten en andere leden van disciplinair samengestelde teams waarbinnen hij werkzaam is.
- 5.9 De vaktherapeut streeft naar het opbouwen en in stand houden van een goede samenwerking met collega's en andere disciplines werkzaam op het terrein van de hulpverlening, onder andere door het verstrekken van relevante, verantwoorde informatie, door een respectvolle en hulpvaardige houding naar collega's en afstemming van werkwijze.
- 5.10 De vaktherapeut sluit de behandeling af, in overleg met de cliënt, wanneer het gestelde doel van de behandeling optimaal is bereikt.

6. Respectvolle bejegening

- 6.1 De vaktherapeut is gebonden te handelen vanuit zijn beroepsverantwoordelijkheid gezien de specifieke aard van de hulpverleningssituatie die gebaseerd is op wederzijds vertrouwen en een bepaalde afhankelijkheid van de cliënt. De vaktherapeut zal zijn eigen belang niet boven het belang van de cliënt stellen en onthoudt zich van iedere vorm van machtsmisbruik. De vaktherapeut handelt met respect voor de zelfstandigheid en waardigheid van de cliënt en zal niet verder in het privéleven van de betrokkenen doordringen dan nodig is voor het gestelde doel.
- 6.2 Wanneer bij de vaktherapeut, dan wel bij de cliënt, eenzijdig of wederzijds andere dan in een professionele hulpverlening passende gevoelens een niet therapiebevorderende rol spelen (waaronder verliefdheid en seksualiteit en/of sterke overdracht- en tegenoverdrachtgevoelens), dan dient een collega, intervisor of supervisor geraadpleegd te worden om gezamenlijk na te gaan of:
- a) de aangegane professionele relatie - die in een dergelijk geval ernstig onder druk komt te staan - gecontinueerd kan worden en op welke voorwaarden dat dan zou kunnen;
 - b) verwijzing dient plaats te vinden en op welke manier dat zou moeten gebeuren.
- De vaktherapeut dient hier vervolgens naar te handelen.
- 6.3 De vaktherapeut zal nimmer een seksuele en/of intieme en/of persoonlijke relatie aangaan met de cliënt tijdens en tot 6 maanden na het beëindigen van de hulpverleningsrelatie.
- 6.4 De vaktherapeut onthoudt zich van seksueel gedrag en als seksueel op te vatten handelingen, verbaal en non-verbaal, in hulpverleningscontacten en staat dit ook niet toe tussen cliënten onderling of met anderen.

- 6.5 Naast verplichte informatie betreffende aard, doel en duur van de behandeling dient de vaktherapeut om ieder misverstand te voorkomen professionele handelingen en functionele aanrakingen en lichamelijk contact welke mogelijk als informeel zouden kunnen worden opgevat, te verklaren en met de nodige zorg te omgeven. Hierbij dient de toestemming van de cliënt te worden afgewacht. Hierbij dient opgemerkt te worden dat functionele aanrakingen/lichamelijkheid raken aan kernelementen van de behandelmethode. Goede voorlichting aan de cliënt is hierbij noodzakelijk.

7 Klachtenprocedure

- 7.1 Cliënten, vertegenwoordigers, rechtspersonen en vaktherapeuten kunnen zich op deze code beroepen bij de beroepsverenigingen die bij de FVB zijn aangesloten. Zij ontvangen van het secretariaat dan informatie over de te voeren klachtenprocedure.